

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
 Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,— per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
 Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.
 Contrib. Luisterkr. f 1,— . Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,— te voldoen.

HET IS WEL MOOI...

ALS ik in een bijeenkomst gesproken heb over humanisme, komt er nog wel eens iemand opdagen, die zegt: Het is wel mooi, dat humanisme, maar ziet u, zo zijn de mensen niet. Ik heb dan altijd de neiging te vragen: Hoe zijn ze niet? De skeptische vragensteller meent blijkbaar dat een humanist de mensen ziet als goedmoedige, brave, edele wezens en dat hij leven en werkelijkheid ervaart als een mooie droom. Alsof de barre wereld waarin we leven, met zijn dreiging, wantrouwen, haat, vervolging en misdaad, elk nuchter mens niet dagelijks anders zou leren. Sterker: juist de humanist botst voortdurend op de kleinheid, bekrompenheid, lafheid en zelfzucht van de mensen. Hij heeft dan ook helemaal niet de overtuiging dat de mensen van nature goed zijn of slechts door nobele verlangens beheerst worden. Integendeel, hij is bereid met de Calvinisten te zeggen, dat de mens van nature geneigd is tot alle kwaads, zij het dan ook, voegt de humanist er aan toe, niet geheel en al onbekwaam tot enig goeds.

De humanistische mensopvatting berust niet op de veronderstelde voortreffelijkheid van de mensen, maar op het feit dat de mensen op elkaar aangewezen zijn in wel en wee, dat ze in hetzelfde lekke schuittje zitten dat leven heet en dat ze het met elkaar drijvende moeten houden. Daarvoor kunnen ze een beroep doen op hun menselijke vermogens en daartoe zijn ze aangewezen op hun gemeenschappelijk richtingsbesef. Het humanisme appelleert aan het gevoel van menselijke verbondenheid en menselijk waardebesef: het baseert zich niet op de voortreffelijkheid van de mens, die een illusie is. Het zegt niet dat de mens eigenlijk alleen maar goed is, maar het gelooft in de doorbraak der menselijkheid ondanks alle kwade kanten van het mens-zijn. En het is zich er van bewust dat deze doorbraak van het menselijke een onzekere zaak is; maar het weet ook dat dit alleen het leven aanvaardbaar en werkelijk de moeite waard maakt. Aanvaardbaar en de moeite waard, niet in theorie maar in de levenspraktijk van concrete mensen, zoals iedereen.

Want het humanisme is geen zaak van dromers en zogenaamde idealisten, maar van practici en realisten, die beseffen dat het bestaan een hachelijk ding is, dat alleen met inspanning van alle krachten echt menselijk geleefd kan worden. Er zijn genoeg zogenaamde realisten die alweer zeggen: Dat is wel mooi, maar we moeten eerst onze praktische problemen oplossen, op het gebied van de politiek, de maatschappij, de cultuur, de ontwikkeling en de opvoeding. Maar wat is de grote moeilijkheid van deze realisten? Niet dat ze geen oplossing weten voor de grote problemen, die hebben ze zo te zeggen in hun zak, maar — zeggen ze allemaal — de moeilijkheid is dat je de mensen er zo moeilijk voor in beweging krijgt; ze zijn zo onverschillig, waren ze maar heet of koud, maar ze zijn lauw, lauw, lauw! En nu kan men vragen: Als dat dan zo is, als de grote moeilijkheid voor alle praktische werkzaamheid zit in de lauwheid van de mensen, is het dan zó onpraktisch, dat er ook ergens een beroep op de mensen gedaan wordt om zich los te rukken uit de sleur en de lauwheid; is het zó onpraktisch dat er ook ergens een centrum is van bezinning en bezieling om de krachten te wekken die de mensen in staat stellen om zich ergens aan te geven met volle overtuiging en toewijding. Als man van de praktijk zeg ik uit volle overtuiging dat dit heel praktisch is, ja onmisbaar, juist uit een oogpunt van praktijk, die daardoor levend en bezield wordt. Steeds opnieuw brengt de humanistische bezinning ons in contact met de concrete praktijk van concrete mensen.

Dat is ook helemaal niet verwonderlijk, want het is in het humanisme juist om dat concrete menszijn begonnen. In het ABC van het humanisme is de A de aanvankelijke verontusting, de B de bewustwording en de C de concrete mens waar het om gaat. Men zal er daarbij rekening mee moeten houden dat die mens dikwijls helemaal niet aangesproken wordt door het humanistische woord, geschreven of gesproken, op bijeenkomsten of via de radio. Hij krijgt pas aandacht voor de levensvragen op het moment

dat hij er lijfelijk mee te maken heeft; pas dan gaat hij zich rekenschap geven van de vragen die het leven hem stelt. Op dat moment heeft hij er behoefte aan iemand naast zich te hebben die hem helpt om met zijn problemen klaar te komen. Dit nu is het doel van het praktische werk van de humanistische beweging. Het is een stukje menselijke verbondenheid in de praktijk ten behoeve van hen die in hun omgeving blijkbaar deze toewijding niet kunnen vinden. En dat zijn er ontelbaren; men kan er zich nauwelijks een voorstelling van maken, hoe eenzaam de moderne mens is in de huidige samenleving. Met zijn vragen omtrent de opvoeding van zijn kinderen, de moeilijkheden in zijn dagelijks leven, zijn plaats in het bestaan en nog zoveel meer, kan hij zich wenden tot de humanistische raadslieden, het bureau voor levens- en gezinsmoeilijkheden, de ziekenbezoekers, die hem willen helpen zichzelf te helpen.

ZODOENDE verwerklijken zij niet alleen een stuk praktisch humanisme, maar brengen zij de cliënt in contact met een levenswijze en een levenspraktijk, die hem in beschouwelijke vorm niets te zeggen had. Zo worden in hem de krachten gewekt die hem in staat stellen zelfstandig een levensovertuiging te hanteren en zijn weg te vinden in het leven. De toewijding van de raadsman of de ziekenbezoeker doet hem een wijze van menszijn ontdekken, waarvan hij de mogelijkheid voor zichzelf niet vermoed had. Daardoor krijgt niet alleen zijn eigen leven een ongekende waarde voor hem maar is hij ook in staat zijn krachten aan de samenleving te wijden. Als men nogal eens lichtvaardig zegt: Het Humanistisch Verbond is mij te theoretisch, wil men dan wel bedenken, dat dagelijks honderden beroepskrachten en vrijwilligers zich aan deze arbeid wijden? En dit slaat niet op het maatschappelijk werk, maar op de geestelijke zorg. Alleen in die sector doen jaarlijks duizenden, werkelijk duizenden, een beroep op de humanisten. En wie wil beweren dat dat geen praktische arbeid is? Daarenboven wordt dan nog een belangrijk stuk theoretische arbeid verricht en worden de mensen aan het denken gezet. Mag dat alstublieft? Het een is zonder het ander onmisbaar. Het humanisme doet een beroep op de denkende mens en op de niet beschouwelijke. Maar in beide gevallen gaat het om concreet, praktisch menszijn, waarvan de bezieling uitstraalt in het persoonlijke leven, in de samenleving, de politiek en de cultuur. Dat is een realistische zaak. Dat hebben we nodig als brood, wil er van onze menselijke werkelijkheid iets terecht komen.

En er is nog iets dat van grote praktische betekenis is in het humanisme. Dat is dat het

aan een stuk buitenkerkelijkheid een eigen gezicht gegeven heeft. Als men vroeger aan iemand vroeg wat hij was, dan antwoordde hij: katholiek, of protestant, of niets. Een tragi-komisch antwoord eigenlijk. Wat bent u geestelijk gesproken? Niets! Niets, maar zo was het niet gemeend. Velen die dat zeiden, waren wel degelijk iets, maar dat wat ze waren had geen naam. Nu kunnen ze zeggen, als ze dat willen, ik ben humanist, en dat woord betekent wat; het heeft inhoud gekregen. Door het humanisme is een stuk buitenkerkelijkheid, van niets iets geworden. Het gaat meetellen; het kan een eigen bijdrage leveren aan het geestelijk leven en aan de samenleving. Het humanisme is ook een emancipatie-beweging van en voor vele buitenkerkelijken. En deze beweging kan slechts eindigen met de volledige gelijkgerechtigheid, ook al willen we begrip opbrengen voor de meerderheid van ons volk, die nu eenmaal godsdienstig is. Maar dat neemt niet weg, dat het moderne humanisme een nieuwe bereidheid en een nieuw zelfbewustzijn wekt in de buitenkerkelijke wereld; ook bij velen die nog niet tot het lidmaatschap van een humanistische organisatie hebben kunnen besluiten.

Een eigen inzicht! Een eigen naam! Maar ook handen, om een taak te verrichten, hebben we gekregen. Die handen zijn de humanistische organisaties. In en door hen wordt het humanisme aan de orde gesteld als een concrete zaak, die allen aangaat. Want die moderne humanisten beogen geen zoetsappige stichtelijkheid, maar een nuchtere en tegelijk bezielde levensovertuiging. Dat hebben we in onze negativistische en harde wereld broodnodig. Dat stelt allen voor de keuze. Dat vergt van allen die zich hiermee verwant voelen steun, en als het kan ook toewijding; en geld! Niet minder dan de kerken nodig hebben. Maar het Humanistisch Verbond is toch geen kerk en wil dat niet zijn? Nee, zeker niet, want het leeft niet vanuit het openbaringsgeloof. Maar de arbeid die verricht wordt en moet worden, kost humanisten niet minder dan christenen. En daarom moeten buitenkerkelijken nog leren, ook voor deze zaken hun steun over te hebben; want ze zijn even concreet als een watersnood of een lawine, als men maar beseft waar het om gaat.

Het gaat om heel eenvoudige dingen. Het begint met de aanvankelijke verontrusting over het wantrouwen en de haat over de onzekerheid en de verwarring, over de leegte en de onsteltenis, die de mens van nu bevangen dat is de A van het humanisme. De B is de Bewustwording van wat menszijn eigenlijk betekent: keuze en richtingsbesef, elkaar aanspreken en samen zoeken, wederzijdse eerbiediging en bereidheid tot verantwoording, vrije ontplooiing en gelijkge-

bejaardenkampen

Van 21 mei t/m 28 mei en van 28 mei t/m 4 juni is de Ark gereserveerd voor de bejaarden. Prijs f 38,50 per week.

Aanvragen bij „De Ark”, Belvédèrelaan 14, Nunspeet. Tel. 03412—2404.

rechtigheid. En C is het concrete menszijn waar het allemaal om begonnen is, in de praktijk van het leven, in de persoonlijke sfeer, en in de samenleving, dat wil zeggen verwerkelijking van wat mens-zijn eigenlijk is. Of humanisten nu allemaal zo voortreffelijk zijn? Maar hier wordt van voortreffelijkheid niet besproken. Het gaat niet om voortreffelijkheid, en nog minder om volmaaktheid. Het laat zich trouwens niet goed inzien wat onder volmaakt mens-zijn eigenlijk verstaan zou moeten worden, omdat het tekortschieten bij het mens-zijn hoort. Maar humanist zijn zou moeten betekenen, bij alle tekort en schuld intenser leven, echter, uitputtender; het betekent het leven een eigen, menselijke, waarde verlenen.

Of dat helpt? De vraag is waarvoor of waartegen? Tegen de atoombom, de vervol-

gingen, het wantrouwen, de kleurloosheid? Wie zal het zeggen? Slechts dit: Als er iets is dat helpt om de wereld bewoonbaarder te maken, dan is het dat mensen de krachten van hun mens-zijn activeren; want daarmee moeten we onze problemen oplossen. Maar er is geen garantie voor succes. De mensheid is altijd langs de rand van de afgrond gegaan; dat zij er niet ingevallen is en nog voortleeft, is omdat er altijd mensen geweest zijn die het de moeite waard gevonden hebben hun mens-zijn niet te verloochenen. En dat helpt altijd in dit opzicht, dat dit de enige manier van leven is, die — wat ook de maatschappelijke resultaten mogen zijn — ons het gevoel kan geven, als we op ons leven terug zien, dat een leven, zo geleefd, niet als zand door onze vingers is geglipt.

Dr. J. P. VAN PRAAG.

wilt u ruilen?

De buitenwerkcommissie heeft het plan om woningruil in Nederland gedurende de vakantie te bevorderen.

Indien u in principe hier iets voor voelt, verzoeken wij u ons dit op te geven en ons de volgende gegevens te verstrekken.

A. *Wat u te bieden heeft.*

1. Grootte der woning met aantal slaapplekken.
2. Korte omschrijving der omgeving.
3. De periode.

B. *Wat u wenst.*

1. Aantal slaapplekken en grootte van de woning.
2. Welke omgeving.
3. Bijzondere wensen.

C. Naam, adres, woonplaats, beroep, telefoonnr.

Wij maken lijsten op, waarin bovengenoemde gegevens zijn verwerkt. Deze lijsten worden aan de deelnemers rondgezonden. Daarna kunt u zelf contact opnemen met de op meergenoemde lijsten voorkomende personen.

Gelijktijdig met uw aanmelding dient u f 2,50 voor administratiekosten over te schrijven op postrekening 304960 t.n.v. het Humanistisch Verbond met omschrijving „Woningruil”.

IN mijn puberteitsjaren ben ik meermalen de klas uitgetrapt. Dat moet men niet zo letterlijk opvatten, want getrapt werd er niet. De leraren hebben vermoedelijk gerapporteerd, dat zij mij uit de klas verwijderd hadden of mij de toegang tot de lessen hadden ontzegd. Ik kon dan weer toegang krijgen tot de klas en de lessen, als ik mijn verontschuldiging had aangeboden. Nou, daar was ik niet slecht in. Ik werd op den duur een getraind excuses-aanbieder. Het ging mij er trouwens gewoonlijk niet om gelijk te krijgen, maar eenvoudig om tegen te spreken. Meestal had ik ongelijk. Dat zie ik nu in en dat zag ik veelal reeds toen in. Maar ik ben vandaag de dag nog van mening, dat het goed is autoriteiten nu en dan tegen te spreken, ook al hebben zij gelijk. Dat houdt de autoriteiten wakker en versterkt ons zelfgevoel. Het is onjuist alles maar voor zoete koek op te eten, ook al is de koek werkelijk zoet. Bovendien gaat al die zoetigheid gauw tegenstaan.

Ik herinner mij er uit getrapt te zijn onder meer omdat ik met een leraar-arts een meningsverschil forceerde over ruggewervels en ribben, waarvan ik niet het minste verstand had. Een andere keer had ik een juist inzicht over het opgeven van huiswerk. Meermalen werd ik zomaar verwijderd omdat tussen een bepaalde leraar en mij een zekere incompatibiliteit der humeu- ren bestond. Wij konden elkaar wederzijds niet luchten. Ik tastte hem aan in de vele zwakke zijden, die ik bij hem ontdekt had en hij werkte met zijn sterke zijde, namelijk met zijn officiële autoriteit. Dan vloog ik met een fraaie boog de klas uit, zeer voldaan over het effect, dat mijn optreden had gesorteerd en ik prepareerde de tekst van de verontschuldiging, die ik deze keer zou gaan aanbieden.

Eens, zo herinner ik mij, ben ik verwijderd door een leraar in aardrijkskunde, die onze kennis van Nederlands Oost-Indië trachtte te vergroten met de mededeling: „De inlander is lui en indolent”. Daar bedoelde hij niets kwaads mee, dat zei hij zomaar. Voor hem was dat eenvoudig een feit. Hij had het waarschijnlijk ook weer ergens geleerd en wilde ons nu deelgenoot maken van zijn volkenkundige kennis.

Maar, pesterig jochie als ik nu eenmaal was, merkte ik op, dat de inlanders van hem misschien wel hetzelfde zouden zeggen en wie had er nou gelijk? Alleen het opwerpen van de vraag deed hem in woede ontsteken en hupla! ik verdween.

Dit alles is geruime tijd geleden. Er werd nog niet zoveel gesproken over rassendiscriminatie. Men sprak nog onbekommerd over voddenjoden, over jodenfooi en jodenstreek. Chinezen waren volstrekt onbetrouwbare, sluwe kerels, die met kromme zwaarden

nijvere blanken onthoofdden. En negers, die kende ik uit Pieter Maritz. Deze wilden waren wreed en woest. En bovenal dom. In het gunstigste geval waren zij te gebruiken als huisbedienden en dan konden zij wel trouw en aanhankelijk zijn, maar zij spraken onveranderlijk een vreemd taaltje. Menselijke aandoeningen waren hun niet geheel onbekend (zie De Negerhut van Oom Tom). Zij waren echter voornamelijk geschikt voor de functie van drager in dienst van de heren Stanley en Livingstone.

Dat een neger ooit zou kunnen studeren achtte ik, toegerust met deze kennis en deze leraar, geheel uitgesloten. Eerst later vernam ik tot myn stomme verbazing, dat er negers waren, die leidende functies vervulden en hogescholen bezochten.

En met deze kromme ideeën zitten wij nu maar. Wij weten allemaal nu wel, dat de leraar tekort geschoten is en dat negers wel anders maar niet minder zijn dan Chinezen, Javanen, IJslanders, Russen en Amsterdamers. Maar het weten is niet genoeg.

Telkens als ik in België kom, verbaas ik mij er over, dat deze goedlachse veelvraten, die ik door bemiddeling van Felix Timmermans de eerste keer leerde kennen, er in slagen grote steden te bouwen en fabrieken en dat zij in dure auto's rijden en per hoofd der bevolking zeker niet minder verteren dan wij uitgeslagen Nederlanders. De Fransen zijn veelsprekende, amoureuze fuifnummers. De Duitsers... nou ja, laten we er over zwijgen. De Engelsen zijn flegmatieke sportslui en de Amerikanen hebben van de cultuur net zoveel kaas gegeten als de Rotterdammers.

Want we hebben niet alleen vaststaande meningen over andere rassen en andere natieën, maar ook over landgenoten, die in een andere plaats of provincie wonen. Een Amsterdammer vindt een Rotterdammer een soort barbaar, die zich vergaapt aan tunnels, lijnbanen en euromasten. Omgekeerd vindt de Rotterdammer een Amsterdammer een decadente sukkel, die nooit iets tot stand brengt en nog wat nateert op een verleden van dubieuze schoonheid.

Ik durf niet neerschrijven wat een oprjuchte Fries denkt van een Hollander, die poddome in 1345 het Heiteland wilde veroveren. Een Hollander heeft geen hoge dunk over Brabant, alhoewel hij er op zich geen bezwaar tegen heeft in dit gewest op vakantie te gaan. Maar de Brabanders slaan terug. „Edele Brabant, were di!” roepen ze enthousiast.

Enfin, zo gaat dat maar door. Mijn familie is beter dan de uwe en wij zijn beter dan de burens.

Soms denk ik wel eens, dat het goed zou zijn, als wij onszelf er eens uit zouden trappen.

H. H.

lezingen voor de radio

- ma. 18 april (tweede paasdag) VARA 9.45 uur Prof. dr. G. Stuiveling — „Uit humanistisch oogpunt”;
zo. 24 april VARA 9.45 uur Prof. dr. T. T. ten Have — „Luisteren”.
zo. 1 mei VARA 9.45 uur Dr. H. Bonger — „Waar het op aan komt”.